

kom in jezikovnim sporočilom izogne ideološki propagandi, v kateri ideologija deluje kot »nevidne krogle« (Stephen Greenblatt)?

Viri in literatura

Vladimir Biti, 2000. *Pojmovnik suvremene književne i kulturne teorije*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Roman Jakobson, 1996. *Lingvistični in drugi spisi*. Ljubljana: Studia Humanitatis.

Marko Juvan, 2003. »On Literariness: From Post-Structuralism to Systems Theory«. *Comparative Literature and Comparative Cultural Studies*. Steven Tötösy de Zepetnek (ur.). West Lafayette: Purdue University Press. Str. 76–96.

Winnfried Nöth, 2004. *Priručnik semiotike*. Zagreb: Ceres.

Irina O. Rajewsky, 2002. *Intermedialität*. Tübingen.

Irina O. Rajewsky, 2005. »Thesen zur Intermedialität.« *Intermedialität in der Lyrik in Ost-Mittel-Europa nach 1960. Reader* (Workshop, Leipzig, 8.–9. Juli 2005).

Vitan Mal

POTOVANJE PO SPOMINIH

1 Namesto uvoda

Pisanja o slovenskih filmih za otroke in mladino sem se bolj kot strogo teoretičnega dela lotil kot potovanja po spominih mojega otroštva in mladosti, saj sem bil ne brez naključja priča nastajanju mnogih slovenskih filmov za otroke pa tudi za odrasle gledalce. Temu je bila »kriva« moja mama, asistentka filmske režije, vse od Čapovih filmov do Pogačnikovih *Grajskih bikov*. Očim je delal kot direktor filmov, babica, mamina mama, pa je bila gledališka in filmska igralka. Lahko bi šel po babičinih stopinjah, saj mi je znameniti režiser Bojan Stupica ponudil statiranje v *Jari gospodi*. Kot majhen mulc naj bi z vrstniki ležal ob mlaki sredi studia, pa sem se na vse pretege drl, kje je moja mama. Režiser je hitro obupal in moja filmska slava je šla v franže. S Františkom Čopom, znanem po *Vesni, Ne čakaj na maj* in *Trenutkih odločitve*, so moji starši prijateljevali dolgo vrsto let. Tako sem v njegovi portoroški vili preživel kar nekaj brezskrbnih poletij. Ko se je mama pri mojih štirinajstih letih razšla z očetom, me je režiser želel celo posvojiti, a so moji domači zavrnili ljubeznivo ponudbo. Med snemanjem komedije *Naš avto* bi moral samo stati pred frizerskim salonom, pa sem imel tudi takrat prevelik odpor do tehnične pošasti, imenovane filmska kamera. Usodnejše je na mojo življenjsko pot vplivalo snemanje *Kale*. Na koncu filma je psica, ki je bil v resnici pes Asan, povrgla dva mladička. Tako zelo sem se navezal na enega od njiju, da sem ga po končanem snemanju lahko odnesel domov. Iz kosmate kepice je

zrasel v prekrasnega dolgodelakega nemškega ovčarja. Žal je v mestnem stanovanju zanj zmanjkalo prostora, zato smo ga po letu dni dali od hiše. Čeprav sem takrat obiskoval še osnovno šolo, sem se trdno odločil, da mu bom nekega dne postavil spomenik. Med služenjem vojaškega roka v Beogradu sem napisal povest *Teci, teci, kuža moj*, brez katere ne bi bilo *Sreče na vrvici*, filma, ki je osvojil srca mladih in starih gledalcev. Odpor do filmske kamere se je spremenil v ljubezen, saj sem se zaposlil kot filmski snemalec na ljubljanski televiziji. Tudi filma nisem pustil ob strani. Na povabilo Janeta Kavčiča in pozneje Tuga Štiglicca sem se preizkusil v pisanju filmskih scenarijev po lastnih zgodbah. Glavni soustvarjalci *Sreče na vrvici* so žal že pokojni in tako kmalu ne bo nikogar več, ki bi se spominjal nastajanja filmske uspešnice. Vse več bo napačnih podatkov po medijih. Eden takšnih je zapis, da je *Sreča na vrvici* mladinska komedija. Enako oznako lepijo tudi ob obe *Poletji v školjki*, čeprav se ustvarjalci vseh treh filmov nikoli nismo trudili, da bi občinstvo v dvorani nasmejali do solz. Nasprotno! Filmi načenjajo dovolj resne teme, primerne vse prej kot za smeh. Da pa se ob gledanju tudi nasmehnemo, je kriv moj pristop k pisanju zgodb pa tudi scenarijev: bralec ali gledalec se mora ob delu zamisliti, se po možnosti nasmehniti ter potočiti tudi kakšno solzo. Le tako ostane umetniško delo v spominu. V tujini obstajajo tako imenovani recepti za uspešne filme. Njihova proizvodnja filmov je neprimerno številčnejša od naše. Pri tem ni krivo le pomanjkanje denarnih sredstev, na katero so sklicujejo tisti, ki imajo v rokah škarje in platno. Pomembnejši je njihov odnos do mladinskega oziroma otroškega filma. Ustvarjanje za otroke pri nas nima cene. Vsak režiser ali scenarist, ki se začneja preizkušati na filmskem področju, je prepričan, da nekaj velja le film, namenjen odraslim. Trditev lahko podkrepim s številkami. Največ filmov za mlade je bilo pri nas posnetih med leti 1970 in 1985, torej v času, ko sta pri Vibi delala Jože Gale in nato Bojan Štih. Pa še tako smo v petdesetih letih posneli za mlade gledalce toliko filmov, kot jih proizvede češka filmska industrija v slabih dveh letih. Vsi, ki imajo na tem področju kaj besede, se lahko ob teh sramotnih številkah zamislijo. Filmski teoretiki in »strokovnjaki« želijo zmanjšati sramoto s prekategorizacijo filmov za odrasle v filme za mladino. Tako sta se na seznamu mladinskih filmov čez noč znašla Štigličeva filma *Dolina miru* in *Ne joči Peter*, čeprav je *Dolina miru* zapisana v zgodovini slovenske kinematografije kot prvi slovenski film za odrasle, ki je prejel bleščeče mednarodno priznanje v Cannesu leta 1956. Dileme, komu je bil film namenjen, torej ne more biti. Tu sta še filma *Ti loviš* Franceta Kosmača iz leta 1961 in *Nevidni bataljon*, ki ga je šest let pozneje posnel Jane Kavčič. Obema filmoma mladi gledalci zlahka sledijo, vendar pa sta filma deklarirana za odraslo občinstvo in tako naj tudi ostane. Na spisek filmov za otroke in mladino, posnetih po literarni predlogi, ne sodi tudi tretji Kekec z naslovom *Kekčeve ukane*. Film ni nastal po Vandotovem delu, scenarist Ivan Ribič je v zgodbi uporabil zgolj njegove junake, producent pa je gradil komercialni uspeh na popularnosti prvih dveh filmov o Kekcu.

Zavoljo že omenjene skromne bere filmov za mlade, bom naštel vseh šestnajst slovenskih filmov, z debelejšim tiskom pa so označeni tisti, ki so nastali po literarni predlogi. Iz podatkov je razvidno, da sta Jane Kavčič in Jože Gale posnela največ filmov za otroke. Zlasti Kavčič je premogel izreden smisel za delo z otroki, saj so gledalci *Sreče na vrvici* prvič dobili občutek, da se otroci na platnu obnašajo povsem naravno. Prav ta film je s svojo uspešnostjo med gledalci in kritiki tako doma kot v tujini dal zagon za nove mladinske filme; po njem je razmeroma v

kratkem obdobju nastalo kar deset filmov za mlade gledalce. Po letu 1990 pa je spet nastopilo sušno obdobje. Za spoznanje jo lajša produkcija osrednje slovenske televizijske hiše (ta se je že v preteklosti izkazala s televizijskimi nadaljevankami *Odprava zelenega zmaja*, *Erazem in potepuh* in drugimi), po letu 2000 pa v sodelovanju z drugimi producentskimi skupinami še edina razveseljuje mlade gledalce. Vendar pa je to že druga zgodba.

2 Pregled slovenskih filmov za otroke in mladino v obdobju 1950 do 2000:

- 1951 **Kekec**; režija Jože Gale, scenarij Ivan Ribič in Frane Milčinski; literarna predloga: Josip Vandot, *Kekec nad samotnim breznom*
- 1961 Ti loviš
- 1963 **Srečno, Kekec**; režija Jože Gale, scenarij Ivan Ribič; literarna predloga: Josip Vandot, *Kekec na volčji sledi*
- 1967 Nevidni bataljon
- 1968 Kekčeve ukane
- 1970 **Pastirci**; režija France Štiglic, scenarij Ivan Potrč, avtorja adaptacije Andrej Hieng in France Štiglic; literarna predloga: France Bevk, *Pastirci*
- 1977 **Sreča na vrvcu**; režija Jane Kavčič, scenarij Jane Kavčič in Vitan Mal; literarna predloga: Vitan Mal, *Teci, teci, kuža moj*
- 1978 **Ko zorijo jagode**; režija Rajko Ranfl, scenarij Ivan Potrč; literarna predloga: Branka Jurca, *Ko zorijo jagode*
- 1982 Učna leta izumitelja Polža
- 1984 Nobeno sonce
- 1985 **Poletje v školjki**; režija Tugo Štiglic, scenarij Vitan Mal in Tugo Štiglic; literarna predloga: Vitan Mal, *Ime mi je Tomaž* in rokopis *Nedelje nekega poletja*
- 1986 **Čas brez pravljic**; režija Boštjan Hladnik, scenarij Željko Kozinc in Boštjan Hladnik; literarna predloga: Borut Pečar, *Čas brez pravljic*
- 1987 Čisto pravi gusar
- 1988 Maja in vesoljček
- 1988 Poletje v školjki 2
- 1989 Coprnica Zofka
- 2000 Nepopisan list
- 2002 **Pozabljeni zaklad**; režija Tugo Štiglic, ki je hkrati tudi scenarist; literarna predloga: Ivan Sivec, *Pozabljeni zaklad*
- 2007 Tea

Kekec

Nad idilično gorsko vasico živi zeliščar Kosobrin. Dobri starec nekega dne naleti na deklico Mojco. Kot deklo jo ima zaprto hudobni divji lovec Bedanec. Starec jo vzame k sebi, čeprav se hudo boji Bedančevega maščevanja. Ta ga res ujame in priveže k drevesu, vendar ga reši pogumni pastirček Kekec. Zdaj se sam znajde v ujetništvu, vendar zavrne ponudbo za svobodo, če bi pomagal lovcu poiskati Mojco. Ko Bedanec ponovno ujame Kosobrina, ta od strahu omedli. Kekec z vrvjo potegne Kosobrina čez gorsko steno, divji lovec pa išče skrivno rob do Kosobrinove koče. V rovu mu Kekec nastavi sovo, edino bitje, ki je lahko prestrašilo Bedanca. Zbeži in obvisi nad breznom. Kekec ga reši pod pogojem, da za vse čase odide iz njihovih krajev.

Kekčeva pot po Sloveniji je bila praznična. Tisk je namenil filmu precej prostora, v glavnem s simpatijo in dobrohotnostjo. Očitani so mu le, da filma ne doživljamo kot filmsko pripovedko, ampak kot realistično zgodbo z rahlim večerniškim priokusom. Gre vsekakor za uspešen film, kar dokazuje tudi zveneča nagrada Srebrni lev v Benetkah, pa tudi dejstvo, da se je film za trajno vpisal v slovensko zavest. Postal je nekakšna blagovna znamka. Po njem se je imenovala nagrada za najboljše dosežke na področju filma za mladino; še dandanes pa lahko spremljamo na televizijskih ekranih celo reklamo za pašteto Kekec.

Srečno, Kekec

Kekec, ki skupaj z Rožletom služi za pastirja, obljubi gospodarjevi hčerki Mojci zdravilo za njene slepe oči. Ko deklica nabira rože, jo ugrabi zeliščarka Pehta, da bi v svoji koči poslušala prelepo dekletovo petje. Kekec Mojco najde in jo odpelje domov, Pehta pa zažge kočico in se umakne v votlino. Zaradi dekletove pripovedi materi, da Pehta pozna zdravilo za njene oči, Kekec poišče zališčarko. Ta mu očita, da bi ona sama pomagala deklici, če je on ne bi odpeljal. Deček se spoprijatelji z njenim psom, da bi ji lažje izmaknil čudežno zdravilo, a ga Pehta pri tem zaloti in zapre. Ko zasliši vaščane, ki medtem iščejo Kekca, odvrže stekleničko. Deček se ji izmuzne, pograbi stekleničko in se umakne na varno. Pes, ki ga naščuva nanj Pehta, se ji upre, ženska pa vseeno pove dečku, kako naj uporabi kapljice, da bo nesrečna deklica spet spregledala.

Gledljiv film je znova razveselil gledalce, predvsem najmlajše, kritika pa je delo ocenila kot zelo povprečno in nekoliko nostalgično obarvano.

Pastirci

Otroci iz revnih družin služijo vsakdanji kruh s čuvanjem ovc. Ko se Blaže ujame v lisičjo past in si poškoduje nogo, pride namesto njega na pašo Terezka. Prikupna deklica spre Lenarta in Ferjanča. Ko slednji skriva Lenartu pri kopanju v potoku hlače, mu ta iz maščevanja nareže vrv na gugalnici, ki se ziblje nad prepodom. Lenarta zapeče vest, zato se v zadnjem hipu pokesa in opozori fanta na nevarnost. Zamere izginejo in med pastirci spet zavladava duh prijateljstva.

Gledljiv film, posnet po klasičnem mladinskem delu, je kritika sprejela zelo zadržano. Po njenem mnenju Pastirci za slovenski film niti za režiserja ne pomenijo napredka, ampak samo zelo »korekten izdelek«.

Sreča na vrvici

Mama ima edinca Matica sicer srčno rada, a kaj ko je prezaposlena, njen soprog pa službeno dela v Libiji. Zato postane Rok, fant njegovih let, njegov najboljši prijatelj. Matičevo življenje se spremeni, ko ga filmarji povabijo k snemanju filma. Z njim nastopata tudi Milena in novofunlandec Jakob. Deček se naveže na psa. Presrečen jo, ko mu ga filmarji ob koncu snemanja poklonijo, vendar pa z njunim prihodom domov nastopijo v stanovanjskem bloku težave, katerim otroci niso kos.

Prve dni projekcije pomnim na pol prazno unionsko dvorano. Ker pa »seže dober glas v deveto vas«, se je slika hitro spremenila in film je bil nepretrgoma na sporedu okrogle tri mesece. Kritika ni skoparila s pohvalami: pri filmu gre za živo, sodobno sporočilo in odličen filmski izraz (od filmske kamere, scene, glasbe, kostimov, otroci pa so sproščeni, kakor v slovenskem filmu še niso bili). Sodoben način življenja označuje kot sporen; zgodba dobi angažirano podobo, kakršne nima vsak naš film s sodobno snovjo. Sreča na vrvici je prejela veliko nagrado iranske televizije in diplomu za najboljši tuji film (v izboru je bilo več kot sto filmov za otroke in mladino z vsega sveta). Na festivalu jugoslovanskega filma v Puli je za nagrado Jelen zaostal le za nekaj desetink točk pri glasovanju gledalcev, čeprav film še ni bil sinhroniziran niti ni imel srbohrvaških podnapisov. Dandanes velja Sreča na vrvici za film, ki je bil prodan v največ držav na svetu v zgodovini slovenske kinematografije. Presegel je številko 50, rekord pa je pred Srečo dolgo vrsto let držal Čapov film X 25 poroča. Srečo so podobno kot Kekca uporabili za reklamne namene: šlo je za reklamno akcijo čajev, ob samem nastanku filma pa je šlo za prvi primer reklamiranja filma na raznih medijih: ob premieri je izšla knjiga, kupiti je bilo mogoče še gramofonsko ploščo, majico, nalepke, kasneje še video kaseto, DVD ...

Ko zorijo Jagode

Osmošolka Jagoda se pogosto zaupa sošolki Ireni. Ena takih skrivnosti je njena velika ljubezen do nekoliko starejšega fanta Dragija. Tu je še Nejc, ki živi sam z mamo. Jagoda mu pomaga poiskati očeta, vendar si je ta medtem že ustvaril svojo družino, v kateri ni prostora za Nejca. Fant je zaradi očetovega zavračanja in nesrečne zaljubljenosti v Jagodo pomisli celo na samomor. Ko pa se izkaže, da želi Dragi od deklice več kot lahkotno mladostno ljubezen, se njuno razmerje konča.

Film je ostal v lepem spominu, čeprav so kritiki menili drugače: »Odlični sodelavci (Tomislav Pintar, direktor fotografije, in Jože Privšek, komponist) ne morejo rešiti filma z neustreznim scenarijem, pa tudi če režiser ni samostojna umetniška oseba.« Zanimivo, da film tudi tedanji mladini ni bil všeč. Očitali so mu prisiljene odnose med protagonisti, narejene po zastarelih predstavah o življenju mladih, neživljenjski naj bi bil tudi odnos med fantom in dekletom ...

Poletje v školjki

Tomaževo počitnikovanje kvari spoznanje, da se mati in oče vse bolj oddaljujeta, pa tudi spori s Portorožani, saj jim ti preprečujejo zastojkarsko kopanje na portoroškem kopaljšču. Praske se sprevržejo v pravo bitko, vsa nasprotja pa izniči

prihod motoristov, ki kradejo iz morja školjke. Združeni Pirančani in Portorožani pomagajo staremu prijatelju Luki ujeti nepridiprave. Ljubezen, ki se splete med Mileno in Tomažem, pripomore k fantovemu pristanku na selitev v Ljubljano, kjer naj bi z očetom spet zaživel kot srečna družinica.

O filmu je Vesna Borčič zapisala: »Film prinaša v zabavni film za mlade večjo profesionalnost in bo prav gotovo dobro sprejet v svetovni družini podobnih filmov ...« Vesna Marinčič je menila prav nasprotno: »Film je slikanica klišejev, ki so tako trdi, da si ob njih razbiješ glavo. Zgodbe ni nobene, igre tudi ne. Kamor se ozreš – praznina ... Najhuje od vsega pa je, da je film, pa naj bo en sam velik spot, nedosleden prav v vsaki potezi, ki jo naredi ... Dobili smo mladinski film, ki deluje sklerotično, puhlo, poneumljajoče in nakladajoče, a estetsko. Saj to ne more biti res. Pa za mladino so ga delali. Jej, jej, jej!«

Naj dodam, da je opljuvani film v konkurenci petindvajsetih držav prejel prvo nagrado televizije RAI Uno, to je trideset milijonov lir in velikega srebrnega zmaja na festivalu v Giffoni Valle Piana pri Salernu, dobil je Mitterandovo nagrado na festivalu v Saint Maloju v Franciji, na Svetovnem festivalu za otroke in mladino v Sofiji pa glavno nagrado kot film za mlade nad deset let starosti (pod deset let so jo namenili Smrkcem). Na štirinajstem tednu domačega filma v Celju so mu gledalci dodelili celjskega viteza. Leta 1986 je bil na tretjem mestu po gledanosti v Sloveniji: takoj za Strastmi in Mojo Afriko. Ob premieri filma je izšla tudi knjiga, fotostrip, priponka, kasete z glasbo in kasneje kasete s filmom, DVD ... Za reklamo je naslov filma uporabila korejska tovarna avtomobilov Hyundai.

Čas brez pravljic

Tik po italijanski okupaciji se oče petčlanske družine odpravi v partizane. Okupatorji in domači kolaboracionisti zastrašijo mater, da se skupaj z otroci umakne k znancem na kmete, vendar nesrečna družinica tudi tam ne najde miru. Nemci odpeljejo najstarejšega sina Srečka. Mati in preostali otroci po dolgem skrivanju, bežanju, lakoti in mrazu naletijo na partizansko enoto. Svoboda, ki se nezadržno bliža, prinese snidenje z očetom in domnevno izginulim Srečkom.

Pozabljeni zaklad

Skrivnosti Francoz pod krinko turista raziskuje zgodovino manjšega kraja. Posebej ga zanimajo stare kuharske knjige, v katerih naj bi bila skrita šifra, ki vodi k zakladu. Takšno početje predstavlja pravi izziv okoliškim otrokom, ki preživljajo šolske dni brez posebnih pretresov ...

3 Osebni pogled na kritike in kritiko

Njihovih mnenj sem se površno dotaknil zgolj zato, da bi dokazal, kako na pisanje posameznikov vplivajo povsem pritlehne podrobnosti, kot so prijateljevanje z režiserji, osebne zamere, prišepetovanje politikov in še bi lahko našteval. Čas pokaže svoje. V nič dajana filma Poletje v školjki in Poletje v školjki 2 je ista revija čez dobro desetletje proglasila za kulturna filma osemdesetih let.

4 Nekaj zanimivosti o nastajanju Sreče na vrvici in Poletja v školjki

S Srečo se je vse skupaj začelo, ko so se pri Viba filmu odločili prenesti na platno moj prvenec *Ime mi je Tomaž*. Zanj naj bi se ogreval Boštjan Hladnik, vendar ni bil pripravljen napisati scenarija. Vojko Duletič pa se je bolj nagibal k pisanju scenarija kot pa njegovi režiji. Tu je bil k sreči Jane Kavčič, ki se je odločil, da bo tokrat segel po literarni predlogi, saj je dotlej za večino svojih filmov napisal scenarije sam ali s sodelovanjem Željka Kozinca in Emila Filipčiča. *Ime mi je Tomaž* se mu je zdel premalo »filmski«, zato je z veseljem prebral moj novi rokopis *Teci, teci kuža moj*. Ker mu je v tistih dneh užel ljubljene kuža, ga je pripoved še toliko bolj pritegnila. Povsod jo je nosil s seboj. Ker sva takrat sodelovala pri snemanju televizijskih oddaj za kmetijce, sem med kosili in odmori spremljal njegove monologe o bodočem filmu. Vse je videl že vnaprej. Brundal si je celo melodijo, ki pa se je, roko na srce, razlikovala od kasnejše Žgurjeve skladbe. Ob povedanem je razumljivo, da je levji delež pri pisanju scenarija nosil sam, vendar se je ves čas zvesto držal prvega dela mojega rokopisa *Teci, teci, kuža moj*. Določene podrobnosti sva največkrat razreševala po telefonu. Sprejel je mojo različico scenarija o snemanju filma znotraj samega filma, jaz pa sem se razveselil njegovih domislic, s katerimi je prispeval k boljši vizualizaciji zgodbe. Tako je mestno klapo mulcev preoblekel v indijance, saj so ti za film slikovitejši od vsakdanje oblečenih mestnih pobov. Gozd, kamor so v zgodbi otroci odpeljali psa, je preselil na teraso stanovanjskega bloka in s tem filmsko poudaril betonsko pustoto ... Med nastajanjem filma smo bili deležni političnih pritiskov, saj je šlo določenim velmožem (v našem primeru velženi) v nos, da snemamo film po predlogi knjige, ki je izšla pri Mohorjevi družbi. Tako smo med filmskimi napisi zamolčali naslov literarne predloge, niso me napisali niti kot soscenarista, čeprav mi je Kavčič to zaslugo priznal. Delovni naslov filma je bil *Drži se, moj črni kuža* (takšen naslov so obdržali Rusi, Angleži, Američani in še kdo), ko pa je Svetlana Makarovič napisala pesem *Sreča na vrvici*, je režiser po pesmi imenoval tudi film. Bolj kot sprejem pri gledalcih je »glave« finančnega in prodajnega sektorja Vibe filma skrbela njegova prodaja. Hudo pomembno je bilo, da kupi pravice za predvajanje takratna Sovjetska zveza. Za odkup so že po tradiciji odšteli največ denarja med vsemi kupci: okroglih 50.000 ameriških dolarjev. Številka pove vse, če pripišem, da nas je film stal 100.000 dolarjev. Nerodno je bilo le to, da je Jugoslavija veljala za neuvrščeno državo, katere prebivalci so se takrat lahko pohvalili z višjim standardom kot pa države tako imenovanega vzhodnega bloka. V filmu smo pokazali najlepše dele mesta, otroci so bili oblečeni po zahodnjaški modi, stanovali so v modernem naselju, stanovanja so bila opremljena, kot se spodobi, zrezek, ki ga Matic ni maral pojesti, pa je bil velikanski celo za naše razmere ... Strah, da bodo Rusi doživeli film kot težnjo po reklamni promociji naše politične ureditve, je bil več kot umesten. Prišel je dan, ko se je na Zrijskega ulici, kjer je imela Viba film svoj sedež, ustavila črna limuzina ruske izdelave. Iz nje je izstopil odgovorni pogajalec za nakup filma. Šel je k zadnjim vratom vozila in ko jih je odprl, se je vsem prisotnim odvalil od srca velik kamen: ne le, da je iz avta skočil pes, bil je novofunlandske pasme! Samo v Sovjetski zvezi so potem izdelali 600 kopij *Sreče na vrvici*, kar je za naše razmere skoraj nepredstavljljiva številka!

Izkušnje, ki sem jih pridobil pri Sreči na vrvici sem uporabil tudi pri *Poletju v školjki*. Tugo Štiglic, s katerim sva bila v prvem razredu osnovne šole sošolca

(hodila sva na takratno Vrtačo, kjer stoji danes Cankarjev dom), me je zaprosil za pravice knjige *Ime mi je Tomaž*, po kateri je nameraval posneti svoj prvi celovečerni film. Nisem imel pomislekov, še bolj pa sem bil vesel povabila k pisanju scenarija. V delo sva vpletla še rokopis kasnejše knjige *Nedelje nekega poletja*, vendar pa je najbolj zanimivo to, da sva zgodbi predelala tako temeljito, da o prvotnih knjigah skoraj ni bilo sledu. Vsak je dodal nekaj svojega: Tugo tatove školjk, jaz računalnik. Zanimivo je, da so naju dodani elementi motili, vendar sva našla soglasje: obdržala sva tako tatove kot tudi računalnik. Vsak mladi gledalec naj bi v filmu našel nekaj zase: zaljubljenost, pogum, prijateljstvo, zvestobo, pomiritev v skoraj razpuščeni družini, pa tudi ples, modna oblačila in še kaj bi lahko naštel. Kako so naši mladi sprejeli film, pove nekaj drobnih anekdot s filmskih premier po Sloveniji. Prva premiera je bila v piranskem gledališču Tartini. Med filmsko predstavo je bil ves čas na trnju možak, ki je po poklicni dolžnosti skrbel za statiko stare dvorane. Prostora je bilo za približno 250 gledalcev, film pa je spremljalo blizu 400 mladih. Že čez nekaj ur je sledila premiera filma v Kopru. Tudi tam je bila dvorana polno zasedena. Prireditelji so nas tolažili, da v Izoli gotovo ne bo takšnega navala, ker je bil film napovedan kot večerna predstava. Kako zelo so se motili! V Vojniku pri Celju sem sredi predvajanja filma želel pokukati v dvorano tamkajšnjega združnega doma. Ko sem odprl vrata, so mi trije gledalci dobesedno padli v naročje, saj je dvorana pokala po šivih. V Mozirju je ob našem prihodu (projekcija je v dvorani že potekala) blagajničarka po telefonu razlagala upravniku o navalu, kakršnega v njihovem kraju še niso doživeli. Občinstvo je snelo nova masivna vrata in upravnik na drugi strani žice kar nekaj časa ni razumel, kaj se dogaja.

Tako lahko ob koncu zapišem, da sem imel srečo, da sem imel s soustvarjalci filmov uživali v plodovih svojega dela. Ni šlo za materialno bogatenje, saj si s slavo nismo mogli kupovati kruha, zato pa smo občutili notranje zadoščenje. Tudi to je nekaj!

Danila Žorž

»OFENZIVA« LETEČEGA KOVČKA

V svetu, v katerem pisne komunikacije med ljudmi vedno bolj prevladujejo nad drugimi oblikami, je za vsakega človeka nujno, da zna brati. Pa ne samo brati v smislu razbiranja pomena črk, pač pa funkcionalno brati – iz pisanega besedila razbrati informacije, ki jih je v njem pustil pisec. Prvi in po mojem mnenju nujni korak do tega cilja pa je pri otrocih vzbuditi željo po branju.

Otrok, ki ve, da se v knjigah lahko uživa, ki mu ni bil že zgodaj vcepljen odpor do branja, se ne bo bal poseči po daljših in zahtevnejših tekstih, ne bo se ustrašil obsežnih učbenikov in strokovnih knjig, v gigabajtih internetnih podatkov bo znal poiskati informacijo, ki jo potrebuje, pregrizel se bo tudi skozi kako skodelico kave, ki mu jo bo vsilil šolski učni načrt. Vzgajanje knjižnih moljev pa je seveda zelo zahtevno in dolgotrajno delo in ob tej priložnosti bi rada predstavila svoje mnenje o vlogi, ki jo imajo pri tem (otroški in mladinski) pisatelji, v upanju, da